

Наукова новизна, викладена в доповіді, полягає в систематизації авторами окремих несприятливих чинників сучасної організації навчального процесу в закладах вищої освіти з метою його оптимізації відповідно до програмних результатів навчання.

Список бібліографічних посилань:

1. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті внутрішніх справ. URL: http://univd.edu.ua/files/generaldocs/principle_education_KhNUVS_.pdf?ver=2019 (дата звернення: 15.11.2020).
2. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти (Лист МОН від 13.11.2020) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).

Одержано 15.11.2020

УДК 343.132(477)

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

ДО ПИТАНЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Євроінтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом в Україні, зумовили необхідність суттєвої зміни законодавства, у тому числі і кримінально-процесуального. Рухаючись у цьому напрямі у 2012 р. в державі був прийнятий КПК України. Разом з тим судова та слідча практика не стоять на місці і виявляє певні недоліки нормативної бази, що у свою чергу вимагає подальшого її наукового розроблення та законодавчої регламентації. Вирішення окреслених проблемних питань має важливе значення як у боротьбі із злочинністю, так і для належного забезпечення захисту прав та свобод громадян особливо на завершальному етапі досудового розслідування.

Закінчення досудового розслідування є важливим етапом у відповідному кримінальному провадженні. У теорії кримінального процесу закінчення досудового розслідування зазвичай пов'язується з виконанням вимог закону з встановлення обставин, які підлягають доказуванню (предмета доказування) у кримінальному провадженні. Саме в рамках даної діяльності оцінюються зібрані докази, підводиться підсумок усього розслідуванню і, нарешті, приймається та реалізується процесуальне рішення щодо подальшого руху кримінального провадження (ч. 2 ст. 283 КПК України). До того ж детальний аналіз положень КПК України надає можливість визначити його наслідки: а) унеможлиблюється подальше проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій направлених на збирання доказів; б) припиняються владні повноваження суб'єктів кримінального провадження з постановлення процесуальних рішень; в) закінчується функція судового контролю за дотриманням прав та інтересів осіб під час досудового розслідування тощо.

До закінчення досудового розслідування у провадженні накопичується значна кількість документів різноманітних як за юридичним значенням, так і процесуальною природою, в яких міститься чималий обсяг доказової інформації. Для найбільш зручного використання цієї інформації в матеріалах кримінального провадження слідчому, дізнавачу зазначені документи необхідно належним чином розмістити, прошити й пронумерувати, тобто їх систематизувати. У теорії виділяють кілька можливих варіантів групування процесуальних документів. Так, вони можуть знаходитися в систематичному, хронологічному та змішаному порядках. Систематичний спосіб, передбачає розташування матеріалів відносно того, яка група обставин установлюється доказами, що містяться в цих документах. Хронологічний спосіб передбачає розташування матеріалів у тій

послідовності, в якій вони були отримані слідчим, дізнавачем. Водночас у практичній діяльності здебільшого використовують змішаний спосіб систематизації, сутність полягає в тому, що за основу береться систематичний спосіб, проте в інформаційних блоках матеріали розташовуються у хронологічному порядку. Слід зазначити, що окреслені питання в положеннях чинного КПК України, на відміну від КПК України 1960 р., залишились поза уваги законодавця.

Окремого розгляду потребують питання, що стосуються надання доступу до матеріалів досудового розслідування після його завершення. В юридичній літературі як за часів дії КПК України 1960 р., так і чинного КПК України досліджуваному питанню присвячено чимало праць науковців. Однак, незважаючи на це, положення чинного КПК України з цього питання потребують подальшого детального аналізу та вдосконалення. Процесуальний порядок пред'явлення матеріалів кримінального провадження у ст. 290 КПК України отримав назву «відкриття матеріалів іншої сторони». Зміст цієї статті визначає загальний порядок відкриття матеріалів кримінального провадження іншої сторони. Втім, це не єдина можливість для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. Новацією чинного кримінального процесуального законодавства є те, що слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм для ознайомлення матеріали досудового розслідування до його закінчення (ст. 221 КПК України). Окреслений підхід законодавця створює реальні можливості для належної реалізації засади змагальності сторонами кримінального провадження.

Варто зазначити, що за часів дії КПК України 1960 р. ознайомлення з матеріалами кримінальної справи було можливе лише у випадку визнання зібраних доказів достатніми для складення обвинувального висновку. У свою чергу, згідно з положеннями чинного КПК України ознайомлення з матеріалами кримінального провадження здійснюється у разі визнання зібраних під час досудового розслідування доказів достатніми для складення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. На підставі цього можна констатувати, що законодавець таким чином покращує процесуальний статус учасників кримінального провадження.

Слід звернути увагу на те, що законодавець не встановив чітких вимог щодо фіксації в матеріалах кримінального провадження процесуальних дій, пов'язаних з виконанням вимог, передбачених ст. 290 КПК України. Так, у положеннях ч. 9 ст. 290 КПК України лише зазначається, що сторони кримінального провадження зобов'язані письмово підтвердити протилежній стороні, а потерпілій – прокурору факт надання їм доступу до матеріалів із зазначенням найменування таких матеріалів. Уважаємо, що процесуальні дії, передбачені ст. 290 КПК України, мають фіксуватися у відповідному протоколі, у зв'язку з чим до вищезазначеної норми доцільно внести відповідні доповнення. Тим більше, про важливість означеної процесуальної дії наголошується у положеннях ч. 12 ст. 290 КПК України.

Доречно зауважити, що положення КПК України не конкретизують час, який надається сторонам кримінального провадження, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. Водночас у ч. 10 ст. 290 КПК України, наголошується на тому, що цей час має бути достатнім. Отже, питання про достатність часу мають вирішуватися у кожному конкретному випадку з урахуванням особливостей відповідного кримінального провадження. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з ними. Після його закінчення сторона кримінального провадження або потерпілій, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, вважаються такими, що реалізували своє право на доступ до матеріалів.

Отже, резюмуючи викладене, вважаємо, що на відміну від КПК України 1960 р. норми чинного КПК України більш повно регламентують процесуальний порядок закінчення досудового розслідування. Втім, окремі питання вищевказаного інституту мають стати предметом подальших наукових досліджень.

Одержано 11.11.2020